

Pohled odsouzeného na trest obecně prospěšných prací

Eva Synková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva SYNKOVÁ**

Osobní číslo: **H08207**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Pohled odsouzeného na trest obecně prospěšných prací**

Zásady pro vypracování:

Vyhledání a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti trestu obecně prospěšných prací.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledů výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P., URBAN, M. Příručka pro probaci a mediaci. Praha: SPJ – Institut pro probaci a mediaci, 2001, ISBN 80-902998-0-6
MATOUŠEK, O. a kol., Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7
Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Milan Smola**

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 6.5.2011

.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevytýká zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá trestem obecně prospěšných prací. V teoretické části jsou rozebrány pojmy alternativních trestů, restorativní justice, reformy justice, Probační a mediační služby, trestu obecně prospěšných prací a výkonu samotného trestu obecně prospěšných prací. Praktická část zjišťuje názory odsouzených, kterým byl trest obecně prospěšných prací uložen.

Klíčová slova:

Trest, alternativní trest, obecně prospěšné práce, odsouzený, Probační a mediační služba, restorativní justice, reforma justice.

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the punishment of public work. The theoretical part analyses the conceptions of alternative punishments, restorative justice, the reform of justice, Probation and mediation service, the punishment of public work, and the execution of punishment of public work in itself. The practical part compiles the opinions of people sentenced to the punishment of public work.

Keywords:

Punishment, alternative punishment, public work, sentenced, Probation and mediation service, restorative justice, the reform of justice.

Ráda bych poděkovala především Mgr. Milanu Smolovi, za odborné vedení, poskytnutí cenných rad, námětů a připomínek při vypracování této bakalářské práce.

Dále můj dík náleží pracovníkům Probační a mediační služby České republiky, střediska Zlín, Mgr. Vladimíru Lhotkovi a PhDr. Zdeňce Kosařové za vstřícnost při realizaci výzkumu.

V neposlední řadě patří dík pracovníkům Probační a mediační služby, a to středisku Olomouc, Brno, Chomutov, Uherské Hradiště, kteří mi byli taktéž nápomocni při sběru dat k výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1 ALTERNATIVNÍ TRESTY.....	12
1.2 FILOZOFIE ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ.....	14
1.3 DRUHY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	15
1.4 RESTORATIVNÍ JUSTICE	17
1.5 REFORMA JUSTICE	17
2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	19
2.1 HISTORIE VZNIKU PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	19
3 OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	20
3.1 OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
4 VÝKON TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	22
4.1 ČINNOST V RÁMCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ VE FÁZI PŘED PRAVOMOCNÝM ROZHODNUTÍM SOUDU	22
4.1.1 Stanovisko pachatele	22
4.1.2 Mapování a rozšiřování požadavků poskytovatelů míst výkonu trestu.....	23
4.1.3 Nabídka dalších možností spolupráce Probační a mediační služby s obviněným a s poškozeným	24
4.2 ČINNOST V RÁMCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ PO PRAVOMOCNÉM ROZHODNUTÍ SOUDU	24
4.2.1 Zajištění místa pro výkon trestu	24
4.2.2 Projednání podmínek výkonu trestu s odsouzeným	25
4.2.3 Zahájení výkonu trestu	25
4.2.4 Kontrola a evidence výkonu trestu	25
4.2.5 Postup při nevykonávání trestu	26
4.2.6 Změna místa výkonu trestu	26
4.2.7 Odložení, přerušení a přeměna trestu	26
4.2.8 Kontrola vedení řádného života	27
4.2.9 Ukončení trestu obecně prospěšných prací	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
5 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	29

5.1	CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÝ PROBLÉM (OBLAST).....	29
5.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	29
5.3	OPERACIONALIZACE POJMŮ.....	30
5.4	VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE.....	30
5.5	PŘÍPRAVNÁ FÁZE KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	31
5.6	POSTUP VÝZKUMU.....	31
5.6.1	Způsob zpracování výzkumných dat.....	32
6	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	33
6.1	DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE.....	33
6.2	OKOLNOSTI ULOŽENÍ TRESTU	36
6.3	SOCIÁLNÍ ASPEKTY TRESTU	37
6.4	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	40
	ZÁVĚR	43
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	44
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	47
	SEZNAM OBRÁZKŮ	48
	SEZNAM TABULEK.....	49
	SEZNAM PŘÍLOH.....	50

ÚVOD

Obecně prospěšné práce jsou trestem, který odsouzený vykonává, aniž by musel opustit své sociální, rodinné a pracovní prostředí. Jedná se tedy o trest, který nahrazuje trest odnětí svobody. U odsouzeného by však nemělo jít jen o pasivní vykonávání příkazů a zákazů, ale o aktivní přičinění o svou převýchovu. Tím má být podpořena sebedůvěra a sociální odpovědnost odsouzeného. Je od něj vyžadováno, aby dal svůj čas a své schopnosti k dispozici společnosti, jejíž platné právo porušil.

Řadu informací a praktických zkušeností s trestem obecně prospěšných prací jsem získala ve svém zaměstnání na trestním oddělení Okresního soudu ve Zlíně, kde je mou náplní práce vykonávací řízení, tedy i nařizování výkonu trestu obecně prospěšných prací.

Cílem této práce je seznámit čtenáře s trestem obecně prospěšných prací, shrnout teoretické poznatky a obohatit je o názory odsouzených, kterým byl trest obecně prospěšných prací uložen.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy trest, alternativní trest s rozepsáním jeho druhů, restorativní justice a reformy justice. Dále je zde věnována pozornost Probační a mediační službě České republiky. Trest obecně prospěšných prací je zde popsán podrobně se zaměřením na jeho úpravu v českém právním řádu a na postup při výkonu tohoto trestu.

V praktické části jsou tyto poznatky ověřeny vyhodnocením kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření, který byl prováděn na vzorku odsouzených k trestu obecně prospěšných prací.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Trest – je obecně pojímán jako odplata za spáchaný trestný čin, který vyvolá u většiny lidí odsouzení a nesouhlas. Za každým takovým činem by měl následovat trest.

„Trest je vedle ochranných opatření v českém trestním právu opatřením státního donucení, které ukládají soudy v trestním řízení jménem státu pachatelům trestných činů za spáchané trestné činy. Trestem se pachateli působí určitá újma (na svobodě, na právech, na majetku) a zároveň se tak vyslovuje morální odsouzení činu a toho, kdo jej spáchal.“(Hendrych, 2003, s. 1030)

Sotolář, Šámal, Púry (2000) popisují tresty v českém trestním právu jako zákonem stanovené a státem vynutitelné následky trestného činu, které ukládají v trestním řízení soudy, a které obsahují negativní hodnocení trestného činu a pachateli působí určitou újmu, kterou se sleduje splnění účelu trestu.

Újma, která je způsobená pachateli trestného činu, je typickým a nezbytným znakem trestu. Tato újma však nesmí překročit hranici potřebnou k dosažení účelu trestu.

Účel trestu - se podle Laty (2007) přibližuje jako udržení společenského řádu. Je to nejobecnější účel trestu a zahrnuje celou řadu stránek, jejichž prostřednictvím tohoto obecného účelu dosahujeme, a to vzhledem k pachateli, společnosti a poškozenému. Pachatele můžeme trestem zneškodnit nebo alespoň omezit v jeho dalším páčání trestné činnosti, odstrašit nebo dokonce napravit. Poškozený je trestem ujistěn, že trestný čin na něm spáchaný je společností odsouzen a zároveň, že jej společnost chrání.

1.1 Alternativní tresty

Alternativní tresty - poskytují jinou možnost potrestání pachatele než uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jejich posláním je pachatele nejen potrestat, ale také minimalizovat negativní důsledky nepodmíněného trestu odnětí svobody. Odsouzený se ve výkonu trestu odnětí svobody stává pasivním členem společnosti, nemusí pracovat, nemá možnost hledat si práci či organizovat svůj volný čas. Navíc má zajištěnou stravu, ubytování, zdravotní a sociální péči, to vše na účet daňových poplatníků. I to je jeden z důvodů, proč se někteří odsouzení do vězení opakovaně vrací. Dalším důvodem může být tzv. syndrom otáčivých dveří. Odsouzený po svém propuštění z vězení ztrácí schopnost žít

na svobodě běžným způsobem života, ztrácí potřebné sociální dovednosti. Propuštěný vězeň není schopný být v nekriminálním společenství a vyhledává takový typ prostředí, který zná a ve kterém se umí pohybovat. Krátkodobý nepodmíněný trest odnětí svobody se u odsouzených méně závažných trestných činů jeví jako zbytečně nákladný a z hlediska prevence dalšího páchaní trestné činnosti neúčinný.

„Již v 70. letech minulého století v severní Americe a posléze i v Evropě šíří hnutí za omezení trestů spojených s uvěznění pachatele a jejich nahrazení tresty, které by byly, jak pro společnost, tak pro pachatele méně nákladné, rizikové a současně humánnější“ (Hendrych 2003, s. 14)

K negativním účinkům trestu odnětí svobody dle Černíkové (2008) patří :

- prostředí výkonu trestu představuje nahromadění osob s větší či menší mírou sociální poruchovosti chování
- adaptace odsouzeného na vězeňskou subkulturu (přijetí vězeňskou subkulturou, což představuje přiučení se kriminalitě – označováno jako prizonizace)
- prostředí chudé na vhodné pozitivní podněty, které by stimulovaly odsouzeného ke změně chování a přijetí odpovědnosti za svůj způsob života
- zpřetrhání pozitivních sociálních vazeb s prostředím rodiny, přátel, práce, zájmů, které mnohdy nejdou plnohodnotně nebo vůbec navázat
- pobyt ve vězení působí na snižování hodnoty sama sebe, zmenšuje se rozsah sociálního fungování odsouzeného, a pak se velmi obtížně realizují výchovné a sociálně intervenční zásahy
- stigmatizace puncem kriminálního, která funguje jako překážka při sociální reintegraci, ochrana společnosti
- ochrana společnosti prostřednictvím uvěznění pachatele je limitovaná délkou uloženého trestu
- finanční zadluženost.

1.2 Filozofie alternativních trestů

Filozofie alternativních trestů je jednoduchá: ponechat odsouzeného na svobodě a uložit mu takový druh povinnosti nebo omezení, který bude působit preventivně proti páčání další trestné činnosti, ochrání společnost, uspokojí zájmy oběti trestného činu a upevnit v odsouzeném návyky a postoje potřebné k vedení řádného života.

Alternativní trest pachatele nezbavuje svobody, ale vyžaduje od něj dodržování určitých omezení nebo splnění povinností.

V průběhu výkonu alternativního trestu se sleduje, zda odsouzený plní uložený trest a zda žije v souladu s normami společnosti. Při neplnění těchto podmínek může soud rozhodnout o náhradní sankci, kterou je většinou nepodmíněný trest odnětí svobody.

K pozitivům alternativních trestů dle Černíkové (2008) patří :

- nejsou zpřetrhány sociální vazby odsouzeného se sociálním prostředím, ve kterém žije
- alternativní sankce podporují sociální sounáležitost a odpovědné rozvíjení osobních vztahů
- zohledňují osobnost jedince a jeho individuální vlastnosti, životní podmínky, potřeby v určité jeho životní etapě
- alternativní sankce představují hlubší individualizaci ukládání trestních sankcí
- vytváří příznivější klima pro řešení následků deliktu, pro vyrovnání se s obětí a přispění k odškodnění oběti, k redukci napětí mezi obětí a pachatelem
- alternativní tresty posilují pozitivní přístupy stimulace odsouzeného převzít zodpovědnost za své jednání vlastním aktivním přičiněním, aby delikt byl napraven a aby nedošlo ke kriminalizaci
- záměrem alternativních sankcí je také oddálit zkušenost s vězeňským prostředím, předejít nežádoucím vlivům výkonu trestu odnětí svobody a vyzkoušet mírnější prostředky ovlivňování chování pachatelů
- snížení nákladů v porovnání s náklady na výkon trestu odnětí svobody.

1.3 Druhy alternativních trestů

V odborné literatuře se setkáváme s rozlišením alternativních trestů v pojetí užším a širším. Do užšího pojetí řadíme tresty, které v sobě zahrnují odborné psychosociální vedení a kontrolu pachatele, které jsou zajišťovány Probační a mediační službou ČR. V širším pojetí to jsou tresty nespojené s odnětím svobody.

Alternativní tresty v užším pojetí:

- *Podmíněné odsouzení* spočívá v podmíněném odkladu výkonu trestu odnětí svobody na zkušební dobu od jednoho do pěti let. Podmíněně odložit lze trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky. Podmíněně odsouzenému může soud uložit přiměřená omezení a povinnosti (např. léčení závislosti na návykových látkách) nebo povinnost nahradit škodu, kterou trestným činem způsobil (§ 81 tr. zákoníku z.č. 40/2009 Sb.).
- *Podmíněné odsouzení s dohledem*, kterým soud podmíněně odloží na zkušební dobu od jednoho do pěti let výkon trestu odnětí svobody nepřevyšující tři roky. Soud nad pachatelem zároveň vysloví dohled, který spočívá v pravidelném osobním kontaktu pachatele s pracovníkem Probační a mediační služby. Obdobně jako u podmíněného trestu mohou být uložena přiměřená omezení a povinnosti (§ 84 tr. zákoníku).
- *Trest domácího vězení*, který spočívá v povinnosti odsouzeného až dva roky zdržovat se v určitém obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20 hodin do 6 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon povolání nebo poskytnutí zdravotnické péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění. Soud může také odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna (§ 60 tr. zákoníku).
- *Trest obecně prospěšných prací* spočívá v povinnosti odsouzeného odpracovat osobně a bezplatně ve svém volném čase soudem stanovený počet hodin (v rozmezí 50 - 300 hodin). Práce má být vykonávána ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí (§ 65 tr. zákoníku).

- *Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce* zakazuje vstup na sportovní, kulturní a jiné společenské akce až na deset let, dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce (§ 76 tr. zákoníku).

Alternativní tresty v širším pojetí:

- *Peněžitý trest* ve výměře od 2 000,- Kč do 36 500 000,- Kč, pokud pachatel získal nebo chtěl získat trestným činem majetkový prospěch, popř. u méně závažných trestných činů, pokud není třeba ukládat trest odnětí svobody. Současně s uložením peněžitého trestu ukládá soud tzv. náhradní trest odnětí svobody do čtyř let, pokud by peněžitý trest nebyl zaplacen (§ 67 tr. zákoníku).
- *Trest zákazu činnosti* na jeden rok až deset let, pokud se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností, např. při řízení automobilu, při výkonu určitého povolání (lékaře, policisty, konkurzního správce atd.) (§ 73 tr. zákoníku).
- *Trest vyhoštění*, který se ukládá pouze cizincům, kteří nemají na území republiky povolen dlouhodobý pobyt, ani jim nebyl poskytnut azyl, a znamená zákaz zdržovat se po dobu jednoho roku až deseti let nebo na dobu neurčitou na území ČR. (§ 80 tr. zákoníku).
- *Trest zákazu pobytu* na jeden rok až deset let v místě, kde pachatel spáchal nebo opakovaně páchá trestnou činnost; nelze však zakázat pobyt v místě, kde má občan trvalý pobyt (§ 75 tr. zákoníku).
- *Trest propadnutí majetku*, který je ukládán buď pachatelům odsuzovaným za zvlášť závažný úmyslný trestný čin, nebo pokud uložení jiného trestu není třeba (§ 66 tr. zákoníku).
- *Trest propadnutí věci*, která byla získána trestným činem nebo byla ke spáchání použita (§ 70 tr. zákoníku).

1.4 Restorativní justice

„Restorativní justice se soustřeďuje na vztah mezi pachatelem, obětí a jejich nejbližším sociálním okolím, na pochopení činu v kontextu jeho morálních, sociálních a ekonomických souvislostí, na projev páchání pachatele, převzetí osobní odpovědnosti za nápravu jím způsobené materiální škody i nehmotné újmy, vedoucí k odpuštění činu obětí a společností.“ (Hendrych 2003 s. 837)

Zehr (2003) mluví o pavučině vztahů, jíž jsme všichni určitým způsobem spojeni. Trestný čin podle něj způsobuje zpřetrhání pavučiny a restorativní justice se snaží hledat, jak tyto vztahy obnovit.

Štern (2010) nahlíží na pachatele nejenom jako na někoho, kdo porušil zákon, ale také jako na účastníka sociální události, konfliktu mezi konkrétními lidmi. A první reakcí na spáchaný čin by nemělo být hledání a potrestání viníka, ale naopak zaměření se na újmu, která byla způsobena oběti. Odpovědnost za tuto újmu, její nápravu a závazky s tím související by měly být především na pachateli.

V restorativní justici jde o aktivní zapojení všech stran trestného činu. Snaha o maximální začlenění pachatelů do procesu odčinění následků jejich činů a minimalizace jejich stigmatizace. Represivní opatření je v restorativní justici poslední možnost reakce na trestný čin. Nejvýznamnější metodou řešení trestních věcí v rámci konceptu restorativní justice je mediace.

1.5 Reforma justice

„Posílení úlohy alternativních trestů je jednou z hlavních nových koncepčních změn. Trest odnětí svobody má být určen především těm, které musí společnost izolovat, a proto také již zmíněné zpřísnění. V případě méně závažné trestné činnosti však často účinnější než vězení mohou být jiné, tzv. alternativní tresty, např. obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz činnosti aj. Nově se zavádí alternativní trest domácího vězení či zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce až do deseti let.“ (Reforma justice [on line])

Zákonem č. 40/2009 Sb. byl přijat nový trestní zákoník. Mnohem přesněji a přísněji tento zákoník vymezuje cílovou skupinu pachatelů, kterým může být alternativní trest uložen. Zamezuje ukládání tohoto trestu recidivistům, kteří tento trest již v minulosti nevykonali

nebo jejichž kriminální minulost a aktuální životní situace nedává dostatek záruk, že ho budou schopni úspěšně splnit. Rovněž dochází k podstatnému administrativnímu zjednodušení a na druhé straně zpřesnění organizace celého trestu. Nově je upraven trest obecně prospěšných prací tak, aby ještě před jeho uložením soud zjišťoval podmínky pro jeho výkon. Všechny tyto změny přispějí k výraznému zvýšení vykonatelnosti a kvality tohoto trestu.

Trestní zákoník je účinný od 1. 1. 2010 a již je podle statistik Ministerstva spravedlnosti ČR patrná změna. Přehled uložených trestů je uveden v tabulce.

Tabulka 1 Přehled uložených trestů obecně prospěšných prací v ČR

Rok	2008	2009	2010
Počet uložených trestů OPP	12050	12077	7409

zdroj: statistiky Min. spravedlnosti [on line]

Další novinkou je návrh novely trestního zákoníku připravené ministerstvem spravedlnosti, která rozšiřuje použití trestu domácího vězení. Výkon trestu domácího vězení se bude podle novely týkat i osob, které porušují podmínky uloženého trestu obecně prospěšných prací. Jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací, by se počítala jako jeden den domácího vězení.

2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Probační a mediační služba je specializovaná sociální služba, která působí v rámci Ministerstva spravedlnosti České republiky. Její činnost je zaměřena na práci s pachateli a poškozenými trestných činů. Probační a mediační služba přispívá k naplňování trestní spravedlnosti.

2.1 Historie vzniku Probační a mediační služby ČR

„Probační a mediační služba je v systému justice relativně mladou institucí. Její vznik a rozvoj byly ovlivňovány širšími společensko-politickými souvislostmi vývoje naší země. Významnou úlohu v tomto procesu sehrávala tradice sociální práce a pomáhajících profesí. Aktivity některých odborníků v oblasti práce s pachateli trestných činů, se kterými se setkáváme od konce šedesátých let 20. století, můžeme interpretovat jako vykročení směrem k dnešnímu stavu. V té době byl vytvořen systém sociálních kurátorů a kurátorů mládeže a začala sociální práce ve věznicích.“ (Van Kalmthout a kol. 2003, in Matoušek)

Podle Matouška (2001) vznik mediace a probace ovlivnilo založení katedry sociální práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Právě studenti a přednášející této katedry založili v roce 1994 Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici, v současné době působící pod názvem Sdružení pro probaci a mediaci v justici.

Od 1. 1. 1996 pak byla na soudech zřízena místa probačních úředníků. Většinou však působili pouze formálně, výkonem byli pověřeni administrativní pracovníci soudu, kteří v praxi zajišťovali administrativní stránku výkonu trestu obecně prospěšných prací. Zřízení těchto míst následně umožnilo kvalifikovaným sociálním pracovníkům vstoupit do justice.

Podle zákona o Probační a mediační službě České republiky 1. 1. 2001 vznikla státní organizace s celorepublikovou působností, která je pověřena výkonem probace a poskytováním mediace.

3 OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE

Obecně prospěšné práce jsou alternativní trest, který ukládá soud za předpokladu, že obviněný s tímto trestem souhlasí a bere na sebe povinnost jej vykonat. Musí se jednat o práci, která je užitečná jak pro pachatele, tak pro společnost. Tato práce je odsouzeným vykonávána bezplatně v zákonné lhůtě. Měřítkem úspěšnosti je bezporuchové provedení práce, skutečnost, že odsouzený nespáchal další trestný čin, spokojenost poskytovatele práce a sebehodnocení odsouzeného. Obecně prospěšné práce jsou jako alternativní trest místo trestu odnětí svobody uplatňovány v Holandsku, Německu, Dánsku, Francii a Velké Británii.

3.1 Obecně prospěšné práce v České republice

Trest obecně prospěšných prací byl do trestního zákona zařazen novelou zákona č. 152/1995 Sb., a to jako druh trestu, který má být významnou alternativou trestu odnětí svobody.

Trest obecně prospěšných prací může soud uložit za trestný čin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Soud přihlíží k povaze spáchaného trestného činu a k možnosti nápravy pachatele. Mělo by se jednat o pachatele méně závažných trestných činů. Další důležitou podmínkou je zdravotní způsobilost pachatele. Trest je povinen odsouzený vykonat bezplatně ve svém volném čase, nejpozději do jednoho roku. Trest může být uložen jako trest samostatný nebo i vedle jiného trestu, nelze jej však uložit vedle trestu odnětí svobody. Trest odsouzený vykonává v obvodu okresního soudu, pod který spadá jeho bydliště.

Trest lze uložit také mladistvému pachateli, a to ve výměře od 50 do 200 hodin.

Uložení trestu není v České republice podmíněno souhlasem pachatele s tímto druhem trestu. Soud je však povinen zjišťovat postoj pachatele k tomuto druhu trestu, neboť to zakládá předpoklad plnění účelu trestu. Trest je ukládán ve výměře od 50 do 300 hodin a mohou být současně uložena přiměřená omezení.

Odsouzený je podroben dohledu probačního úředníka, je kontrolováno vykonávání trestu obecně prospěšných prací a také způsob života a případné vyhovění uloženým omezením a povinnostem.

V případě, že uložený trest není vykonán ve stanovené lhůtě, je nevykonaná část trestu převedena na trest odnětí svobody.

Výchovná funkce tohoto trestu a naplnění jeho účelu se váže na určité podmínky vykonávání – dostatek vhodných pracovních příležitostí a možnost dohledu pracovním úředníkem.

4 VÝKON TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Výkon trestu obecně prospěšných prací probíhá ve spolupráci několika institucí, Policie ČR, státního zastupitelství, soudu, Probační a mediační služby České republiky, poskytovatele pracovního místa. Tito všichni jmenovaní se s odsouzeným společně podílejí na úspěšném výkonu jeho trestu.

4.1 Činnost v rámci trestního řízení ve fázi před pravomocným rozhodnutím soudu

V rámci přípravného trestního řízení jsou zajišťovány Policií ČR, státním zastupitelstvím a soudem podklady, které jsou potřebné pro uložení trestu obecně prospěšných prací.

4.1.1 Stanovisko pachatele

Dle § 64 trestního zákoníku při ukládání trestu obecně prospěšných prací přihlédne soud ke stanovisku pachatele, k jeho zdravotnímu stavu a k možnosti uložení tohoto trestu. Jak už bylo řečeno, uložení trestu obecně prospěšných prací není podmíněno souhlasem pachatele s tímto druhem trestu, přesto má postoj pachatele určitý význam při zvažování, jestli uložit tento trest nebo jiný druh trestu. Jde zejména o to, aby negativní stanovisko pachatele k tomuto druhu trestu nebylo od počátku překážkou v jeho výkonu a aby uložení tohoto trestu nebylo pouze formalitou, po které bude následovat přeměna na trest odnětí svobody.

Zároveň je třeba brát na vědomí výchovné působení trestu, protože souhlasem s tímto trestem pachatel bere na sebe povinnosti spojené s jeho výkonem.

Ke zdravotnímu stavu pachatele soud přihlíží vždy, neboť ten má bezprostřední vliv na možnost vykonání trestu. Práce, které jsou obsahem trestu, musí pachatel vykonat sám osobně, a jestliže by mu to jeho zdravotní stav neumožnil, nemělo by smysl ukládat pachateli tento trest.

Soud nemusí respektovat nesouhlasné vyjádření pachatele, musí však mít dostatečný podklad k takovému rozhodnutí a v odůvodnění rozsudku náležitě uvést, proč je na místě uložení trestu obecně prospěšných prací i navzdory stanovisku pachatele.

Jiný případ nastane, pokud soud ukládá trest obecně prospěšných prací trestním příkazem. Pak může být uložen pouze po tzv. předjednání. Slovy § 314e trestního řádu - po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. Trest obecně prospěšných prací je ukládán s přihlédnutím k této zprávě.

Na základě požadavku státního zástupce nebo soudce probační úředník při zjišťování stanoviska obviněného seznámí s podmínkami trestu obecně prospěšných prací, s následným průběhem jeho výkonu, zjišťuje motivaci obviněného tento druh trestu vykonat, zjišťuje zdravotní stav obviněného, jeho pracovní kvalifikaci, časové možnosti pro výkon trestu.

4.1.2 Mapování a rozšiřování požadavků poskytovatelů míst výkonu trestu

Středisko Probační a mediační služby, ve spolupráci a po dohodě s místně příslušným soudem, mapuje situaci v regionu, která se týká stávajících a nových možností výkonu trestu obecně prospěšných prací u státních a nestátních organizací a společně s tímto soudem vede aktuální evidenci požadavků na vykonání trestu obecně prospěšných prací. Instituce, které připadají v úvahu jako poskytovatelé míst pro výkon trestu, probační úředník kontaktuje s nabídkou možné spolupráce v této oblasti. V případě jejich zájmu s nimi naváže osobní kontakt za účelem předání informací potřebných pro zajištění trestu. Seznámí je se způsoby spolupráce a pravidly komunikace se střediskem Probační a mediační služby a s místně příslušným soudem během výkonu trestu odsouzených v jejich organizaci.

Z požadavku poskytovatele místa výkonu trestu obecně prospěšných prací by mělo být jasné konkrétní místo požadovaného výkonu práce, její druh a rozsah (například v hodinách), možná doba výkonu práce (například sezónní práce, možnost práce pouze v pracovní dny, možnost práce o víkendech apod.) a případné zvláštní podmínky, které jsou s výkonem konkrétní práce spojené (například nutnost vlastnit potravinářský průkaz apod.). Poskytovatelé místa výkonu trestu obecně prospěšných prací by měli rovněž uvést informace o svém zřizovateli a konkrétní popis zaměření své činnosti, aby mohlo být soudem posouzeno splnění zákonné podmínky pro možnost výkonu práce – tedy podmínka obecné prospěšnosti vykonávané práce.

Probační a mediační služba provozuje celostátní elektronický webový katalog požadavků na obecně prospěšné práce, který je k dispozici soudům při nařizování trestu.

4.1.3 Nabídka dalších možností spolupráce Probační a mediační služby s obviněným a s poškozeným

V případech, kdy je středisko Probační a mediační služby příslušným státním zástupcem nebo soudem požádáno o předjednání možnosti uložení trestu obecně prospěšných prací, bývá s obviněným současně projednávána další možnost spolupráce, a to jak v oblastech probačních, tak i v oblasti mediačních činností. Současně s navázáním kontaktu s obviněným činí probační úředník kroky směřující k navázání kontaktu s poškozeným, kterému nabízí možnost spolupráce při řešení následků trestného činu.

4.2 Činnost v rámci trestního řízení po pravomocném rozhodnutí soudu

Jakmile rozhodnutí, kterým byl uložen trest obecně prospěšných prací, nabylo právní moci, zašle soud středisku Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, zdržuje se nebo pracuje, opis tohoto rozhodnutí s žádostí o předložení návrhu na druh a místo obecně prospěšných prací (§ 72 VKŘ).

4.2.1 Zajištění místa pro výkon trestu

V případě, že má probační úředník k dispozici materiály o předjednání možnosti uložení výkonu trestu obecně prospěšných prací, pokusí se vytipovat vhodný požadavek na místo výkonu. V případě, že ho nalezne, ověří jeho aktuální platnost v dané instituci. Případně připraví dle dostupných informací přehled o možnostech vhodných míst pro výkon trestu. Pro město Zlín jsou poskytovatelé dle Probační a mediační služby následující [on line] - Dětské centrum Burešov, Dětský domov Lazy, DDM Astra, Domov s chráněným bydlením Zlín, fotbalový klub Zlín, hokejový klub RI Okna Zlín, Ústřední automotoklub ČR, Občanské sdružení Hvězda, Mateřské centrum Zlín, Městské divadlo Zlín, Magistrát města Zlína, mateřské a základní školy, Unie Kompas, ONYX, Centrum slunečnice, TJ SOKOL, technické služby.

4.2.2 Projednání podmínek výkonu trestu s odsouzeným

Probační úředník pozve odsouzeného na projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací, při kterém jej informuje o podmínkách a průběhu trestu, o vyjasnění rolí (odsouzeného, soudu, probačního střediska, instituce nabízející místo pro výkon trestu) za současného vymezení jejich postavení, práv, povinností, pravidel komunikace a o nabídce pomoci střediska Probační a mediační služby v případě potřeby odsouzeného.

Zároveň probační úředník zjišťuje od odsouzeného jeho postoj ke spáchanému trestnému činu a uloženému trestu, míru jeho motivace trest vykonat, časové možnosti (v souvislosti s jeho zaměstnáním, studiem, rodinnou situací), dosažené vzdělání a odborné kvalifikace, praktické dovednosti, zdravotní stav a případná zdravotní omezení. Rovněž se odsouzeného dotazuje na jeho rodinné poměry a sociální zázemí, předchozí trestnou činnost, postoj k osobě poškozeného a jeho představu, případně již realizované kroky, směřující k odčinění způsobené újmy a nahrazení škody. Součástí jejich pohovoru je také seznámení s možností mediace, zjištění psychosociálních potřeb a nabídka případné spolupráce nebo zprostředkování pomoci, ověření aktuálního kontaktu a dojednání způsobu komunikace.

4.2.3 Zahájení výkonu trestu

Po vydání usnesení o nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací, je odsouzený povinen dostavit se ve lhůtě 14 dnů k projednání podmínek trestu v konkrétní instituci, ve které bude trest probíhat. Poskytovatel vždy neprodleně informuje probačního pracovníka, zda odsouzený splnil (nesplnil) lhůtu 14 dnů a dostavil (nedostavil) se k projednávání dohody o realizaci výkonu trestu a časového harmonogramu výkonu trestu, včetně data, od kterého odsouzený výkon trestu zahájí.

4.2.4 Kontrola a evidence výkonu trestu

V případě, že odsouzený dodržel základní podmínky nástupu výkonu trestu – dostavil se k projednání dohody o realizaci výkonu trestu do příslušné instituce, zahájil samotný výkon prací a rovněž trest podle dohodnutého harmonogramu řádně vykonává, probační úředník provádí kontrolu výkonu prací (osobně, telefonem, e-mailem).

Harmonogram výkonu trestu se tvoří tak, že odsouzený se zástupcem instituce dopředu písemně dohodne termíny výkonu trestu. Po odpracování dohodnuté práce v určeném termínu zástupce instituce uvede a podepíše počet odpracovaných hodin a dohodne s odsouzeným následné termíny.

4.2.5 Postup při nevykonávání trestu

Zjistí-li instituce, že odsouzený neprovádí bez závažného důvodu uložené práce dle sjednaného harmonogramu nebo v dohodnutém rozsahu a kvalitě, vyrozumí o tom neprodleně probačního pracovníka, s nímž dále spolupracuje na řešení situace. Probační pracovník kontaktuje odsouzeného za účelem zjištění důvodů porušení podmínek výkonu trestu a iniciuje osobní schůzku. V případě, že odsouzený přes upozornění nadále trest nevykonává, podá probační úředník soudu návrh na přeměnu trestu obecně prospěšných prací v nepodmíněný trest odnětí svobody.

4.2.6 Změna místa výkonu trestu

V případě změny bydliště odsouzeného v průběhu výkonu trestu a žádosti o jeho výkon trestu v obvodu jiného soudu, než má trvalé bydliště, vyhotoví probační úředník shrnující zprávu o počtu klientem odpracovaných hodin a o důvodech změny místa výkonu trestu.

V některých případech může o změnu místa výkonu trestu v rámci obvodu jednoho soudu (např. z důvodu lepší dopravní dostupnosti, lepší vhodnosti práce, případně i v důsledku konfliktu v původní instituci).

O změně místa výkonu trestu rozhoduje soud usnesením, popř. písemným opatřením. Odpracované hodiny v různých institucích se sčítají.

4.2.7 Odložení, přerušení a přeměna trestu

Výkon trestu může být na potřebnou dobu odložen nebo přerušen, a to ze zdravotních důvodů. Těhotné ženě a matce může být trest odložen nebo přerušen na dobu jednoho roku po porodu. Doba odložení nebo přerušení se nezapočítává do lhůty jednoho roku, ve které má být trest vykonán.

Přeměna trestu nebo jeho zbytku probíhá, pokud odsouzený nevede řádný život, vyhýbá se nástupu trestu, bez závažných důvodů poruší sjednané podmínky výkonu trestu, jinak maří

výkon trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest. Přitom každá hodina nevykonaného trestu se počítá za jeden den odnětí svobody.

4.2.8 Kontrola vedení řádného života

Probační úředník provádí při výkonu trestu úkony směřující k tomu, aby odsouzený vedl v průběhu řádný život, dodržoval soudem uložená přiměřená omezení a povinnosti, odčinil následky trestného činu a učinil kroky vedoucí k nápravě vztahů s poškozeným, uhradil náklady trestního řízení, posiloval své schopnosti žít v souladu se zákony a odstraňoval případná rizika své recidivy trestné činnosti.

Za tímto účelem probační úředník zve odsouzeného na pravidelné konzultace a dle konkrétních okolností případu také oslovuje sociální okolí klienta, zvláště v případě mladistvých a mladých dospělých odsouzených.

4.2.9 Ukončení trestu obecně prospěšných prací

Po ukončení výkonu trestu je zaslána zpráva soudu a následně rejstříku trestů a na pachatele se poté hledí, jako by nebyl odsouzen. Odměnou za vykonání trestu je jeho čistý trestní rejstřík.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část byla zaměřena na získání povědomí o pohledu odsouzeného na jím vykonávaný trest obecně prospěšných prací. Výzkum byl soustředěn na sociální zařazení odsouzených a sociální aspekty trestu.

Výzkumný projekt byl realizován pomocí kvantitativní metodologie s využitím dotazníkové formy šetření.

5.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém (oblast)

Cílem výzkumu bakalářské práce je získání povědomí o pohledu odsouzeného na jím vykonávaný trest obecně prospěšných prací.

Výzkumný projekt se zabývá zmapováním prostředí alternativních trestů a jejich subjektivní vnímání odsouzenými. Jedná se o popisný výzkumný problém.

5.2 Výzkumné otázky

Byla stanovena hlavní výzkumná otázka:

Jaký je pohled odsouzeného na jím vykonávaný trest obecně prospěšných prací ?

V souladu s hlavní výzkumnou otázkou byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Jaká je demografická struktura osob, kterým je trest obecně prospěšných prací ukládán?
2. Je dojem odsouzených, že trest obecně prospěšných prací jim ukládaný je pro ně vhodný?
3. S jakými problémy se při výkonu trestu obecně prospěšných prací odsouzení setkávají?
4. Jaké pocity při výkonu trestu obecně prospěšných prací odsouzení mají?
6. Jaká pozitiva výkonu trestu obecně prospěšných prací odsouzeným přináší?

5.3 Operacionalizace pojmů

Věk - pro účely zjištění, zda jde o mladistvého nebo dospělého. Mladistvým je v tomto případě odsouzený, který již dovršil věk 15 let a nepřekročil 18 let. Dospělý je pak odsouzený od 18 let a více.

Předjednání - činnost probačního úředníka zaměřená na zjištění možností výkonu trestu obecně prospěšných prací a zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. Trest obecně prospěšných prací je ukládán od 1. 1. 2010 s přihlédnutím k tomuto předjednání.

Stigmatizace – výkonem trestu na veřejnosti je pro ostatní členy společnosti zřejmé jejich odsouzení a zůstává jim negativní označení odsouzeného

Sociální odpovědnost – být schopný žít a chovat se způsobem, který od odsouzených většinová společnost očekává, schopnost dodržovat řád a předpisy a naučit se odpovědnosti za své činy.

Resocializace - změna chování odsouzených v žádoucím směru a jejich opětovná integrace do společnosti.

5.4 Volba výzkumné strategie

Pro šetření byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu, a to formou dotazování. Tato výzkumná strategie byla zvolena pro oslovení co největšího počtu respondentů. Neboť dotazníky byly rozeslány do všech středisek Probační a mediační služby po celé České republice. Výzkum byl proveden s respondenty - odsouzenými, kterým byl uložen trest obecně prospěšných prací, v průběhu výkonu tohoto trestu.

Dotazník byl sestaven ze 14 otázek. V úvodu byl zaměřen na zjištění základních údajů o respondentovi (věk, pohlaví, sociální postavení). Dále byly v dotazníku položeny otázky týkající se zkušeností z případného předchozího odsouzení a průběhu výkonu aktuálního trestu. V poslední fázi byl dotazník zaměřen na zjištění sociálního aspektu trestu.

Otázky v dotazníku byly zpracovány jako uzavřené nebo polouzavřené (viz. Příloha P I).

„Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chráska, 2007, str. 163)

Pravidla, která by měla být dodržována při sestavování dotazníku podle Chrásky (2007)

- položky v dotazníku musí být respondentům jasné a srozumitelné
- formulace položek v dotazníku musí být naprosto jednoznačná, nesmí připouštět chápání více způsobů
- položky v dotazníku by měly zjišťovat jen nezbytné údaje. Dotazník by neměl být příliš rozsáhlý
- pro úspěch dotazníkového šetření je nezbytným předpokladem ochota respondentů spolupracovat. Ta může být zvýšena v úvodu dotazníku, kde je stručně vysvětleno smysl a potřebnost prováděného šetření.

5.5 Přípravná fáze kvantitativního výzkumu

V přípravné fázi byl proveden předvýzkum, jehož úkolem bylo zjištění validity dotazníku. Dotazník byl rozdělán třem odsouzeným, kteří se dostavili v průběhu výkonu trestu obecně prospěšných prací na Středisko probační a mediační služby ve Zlíně. Po následném rozhovoru s respondenty byla, ve spolupráci probačních úředníků, část otázek upravena tak, aby byly pro respondenty lépe srozumitelné a vhodné pro účely výzkumu. Data získaná v předvýzkumu nebyla zahrnuta do celkových výsledků výzkumu.

5.6 Postup výzkumu

Oslovení odsouzených proběhlo prostřednictvím pracovníků Probační a mediační služby. Dotazníky byly rozeslány do středisek po celé republice. Dotazník byl určen pro odsouzené, kteří již trest obecně prospěšných prací vykonávají. S těmito odsouzenými spolupracuje Probační a mediační služba minimálně, pokud se tedy nenaskytne v průběhu výkonu trestu nějaký problém. Všichni odsouzení prochází střediskem Probační a mediační

služby před nařízením trestu. V této fázi by však nemohli odpovídat na otázky přínosu a pocitů při výkonu trestu, když samotný trest nezačali vykonávat. Dotazník jim tedy byl předán a bylo na odsouzeném, zda jej v průběhu trestu Probační a mediační službě vyplněný vrátí, případně se mohl odsouzený dostavit osobně a dotazník vyplnit s probačním pracovníkem.

Sběr dat probíhal v prosinci 2010 až březnu 2011.

5.6.1 Způsob zpracování výzkumných dat

Z celkového počtu 78 dotazníků bylo vyplněno 59, které byly použity ke zpracování výsledků šetření. Vyplněné dotazníky byly vráceny ze střediska Probační a mediační služby ve Zlíně, Uherském Hradišti, Brně, Olomouci a Chomutově. U každé otázky byla spočítána absolutní a relativní četnost. Výzkum byl vyhodnocen pomocí grafického znázornění v grafech (MS Excel) s doprovodem slovního vyjádření. Na základě zjištěných skutečností byla vypracována závěrečná zpráva. Získaná data z výzkumu byla zaznačena do tabulky (viz. Příloha P II).

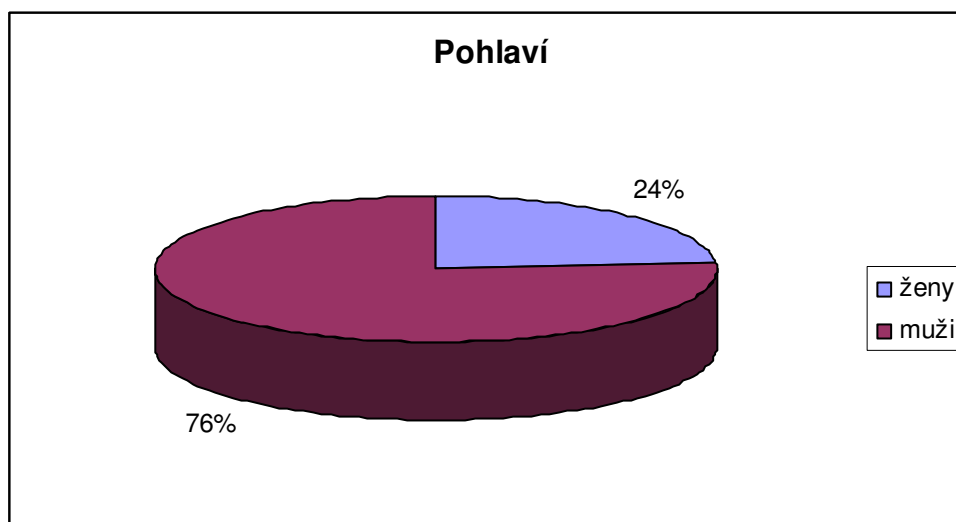
6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Dotazník byl rozdělen do tří základních skupin. První část dotazníku mapuje respondenty dle pohlaví, věku, rodinného stavu a zaměstnání. Další část dotazníku je zaměřená na okolnosti uložení trestu, jeho předjednání, předešlá odsouzení. Poslední část dotazníkového šetření zjišťuje sociální aspekty trestu, spokojenost s uloženým trestem, problémy, pocity, přínosy.

6.1 Demografické údaje

První část dotazníku byla zaměřena na zjištění základních demografických údajů a sociálního zařazení.

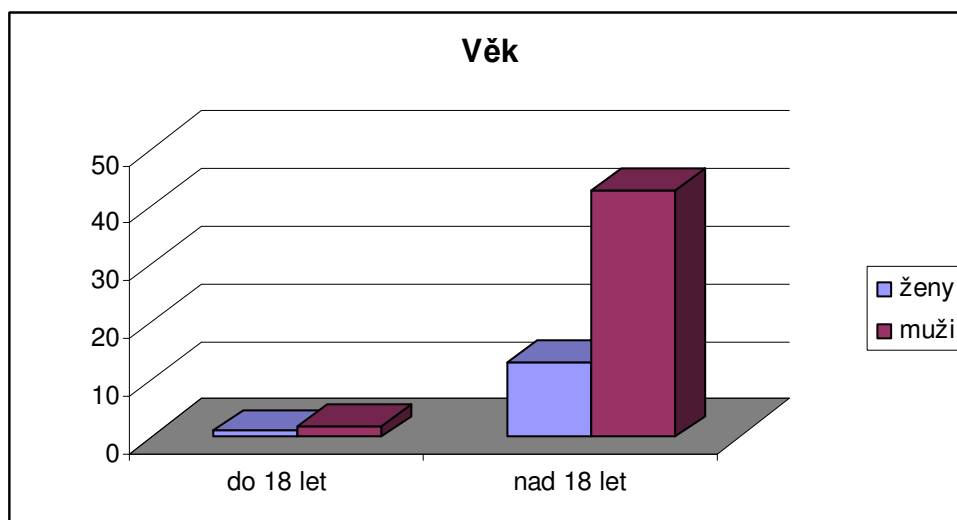
Výzkumu se zúčastnilo celkem 59 osob, z toho 14 žen (24 %) a 45 mužů (76 %).

Obrázek 1

Počet mužů odsouzených k trestu obecně prospěšných prací je v uvedeném grafu v převaze. Ve srovnání se statistikami Probační a mediační služby ČR bylo zjištěno, že i v nich převažuje počet odsouzených mužů.

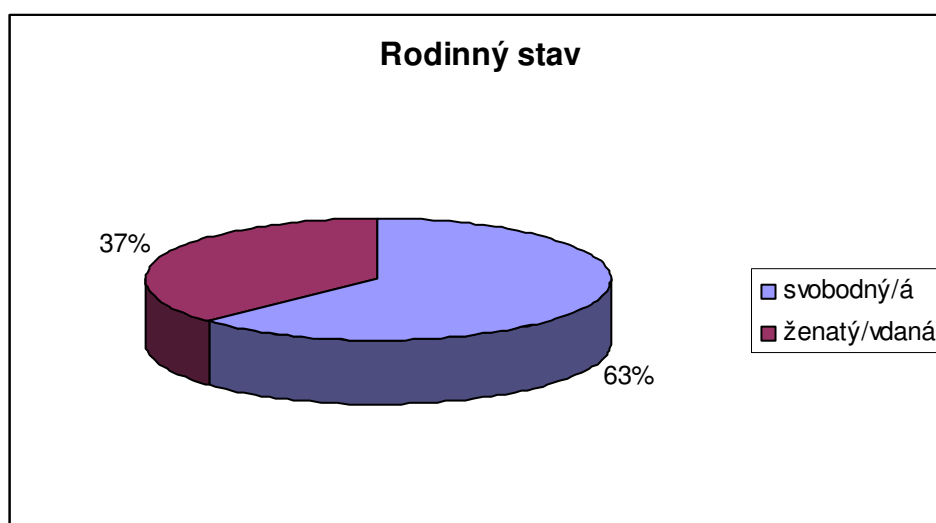
Z dalšího grafu je patrné, že největší skupinou odsouzených jsou muži nad 18 let. Jedná se 43 mužů nad 18 let (73 %), 2 muži do 18 let (3 %), 1 žena do 18 let (2 %) a 13 žen nad 18 let (22 %).

Obrázek 2

37 respondentů (63 %) uvedlo, že jsou svobodní/svobodné. 22 respondentů uvedlo, že jsou ženatí/vdané (37 %).

Zajímavé bylo zjištění, že 11 žen ze 14 bylo svobodných.

Obrázek 3

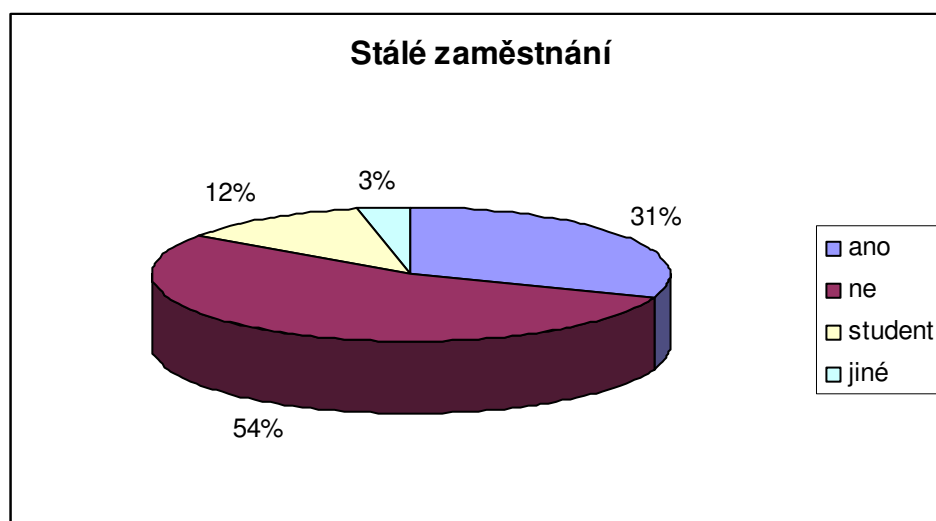
40 respondentů (68 %) uvedlo, že nemá vyživovací povinnost. 19 respondentů (32 %) uvedlo, že vyživovací povinnost má.

Opět bylo zajímavé zjištění, že 12 žen ze 14 vyživovací povinnost nemělo.

Obrázek 4

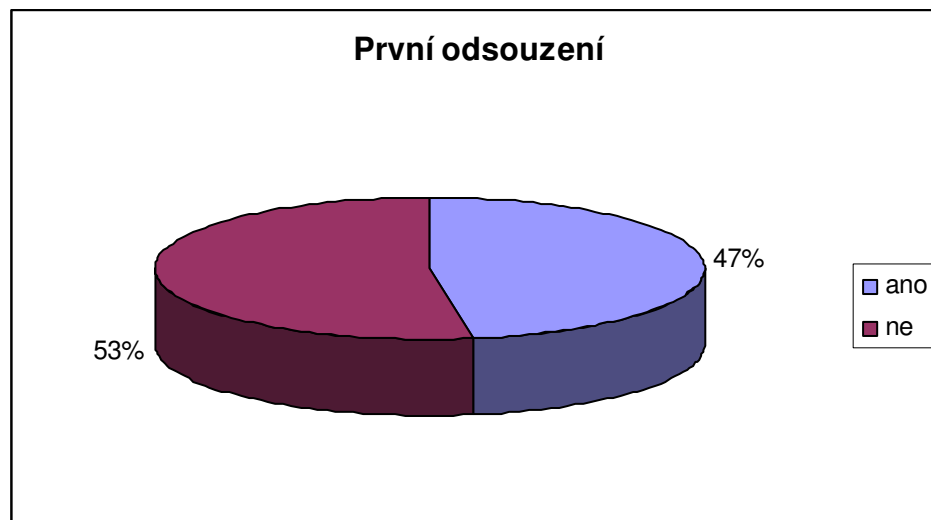
32 respondentů (54 %) uvedlo, že stálé zaměstnání nemá. 18 respondentů (31 %) uvedlo, že stálé zaměstnání má. 7 respondentů (12 %) studuje. 2 respondenti (3 %) uvedli jinou možnost – 1 osoba samostatně výdělečně činná, 1 brigáda.

Obrázek 5

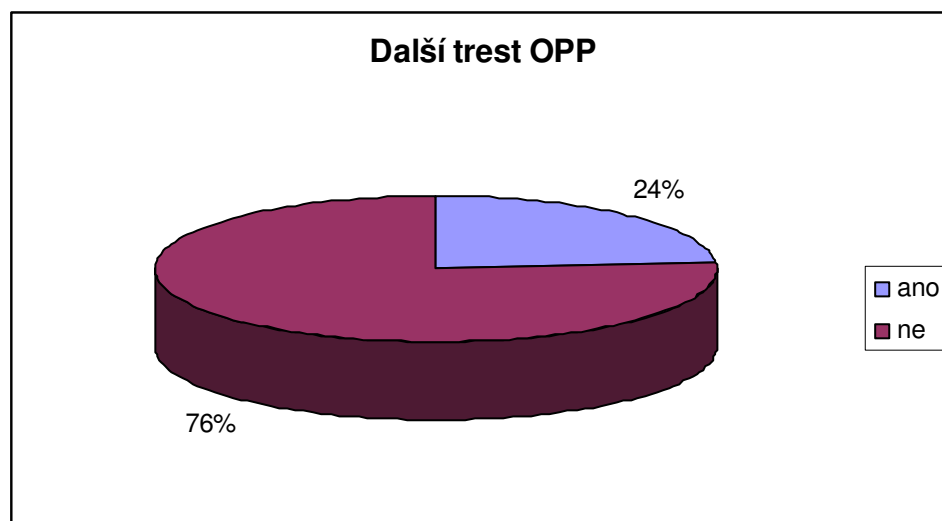
6.2 Okolnosti uložení trestu

28 respondentů (47 %) uvedlo, že se jedná o první odsouzení. 31 respondentů (53 %) uvedlo, že se nejedná o jejich první odsouzení.

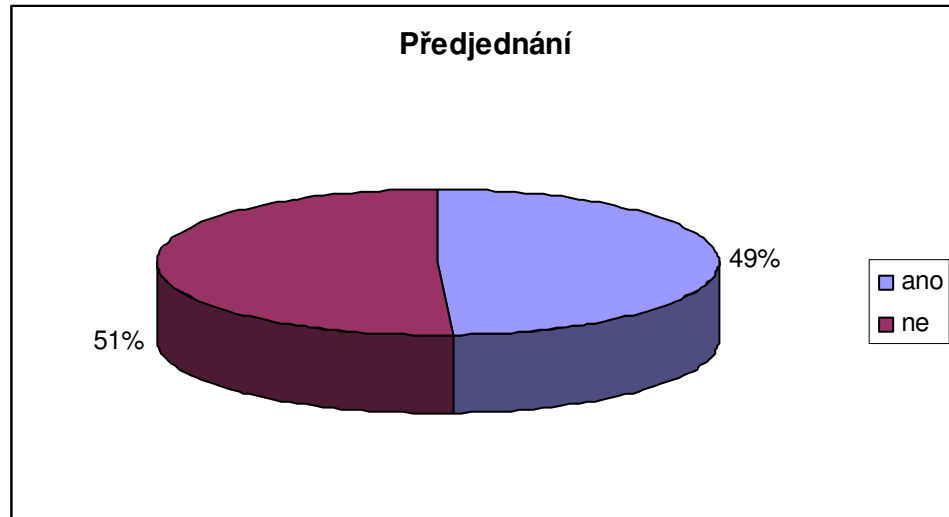
Obrázek 6

45 respondentů (76 %) uvedlo, že nikdy dříve trest obecně prospěšných prací nevykonávali. 14 respondentů (24 %) trest obecně prospěšných prací již vykonávali.

Obrázek 7

29 respondentů (49 %) uvedlo, že jejich trest byl předjednan. 30 respondentů (51 %) označilo, že jejich trest předjednan nebyl.

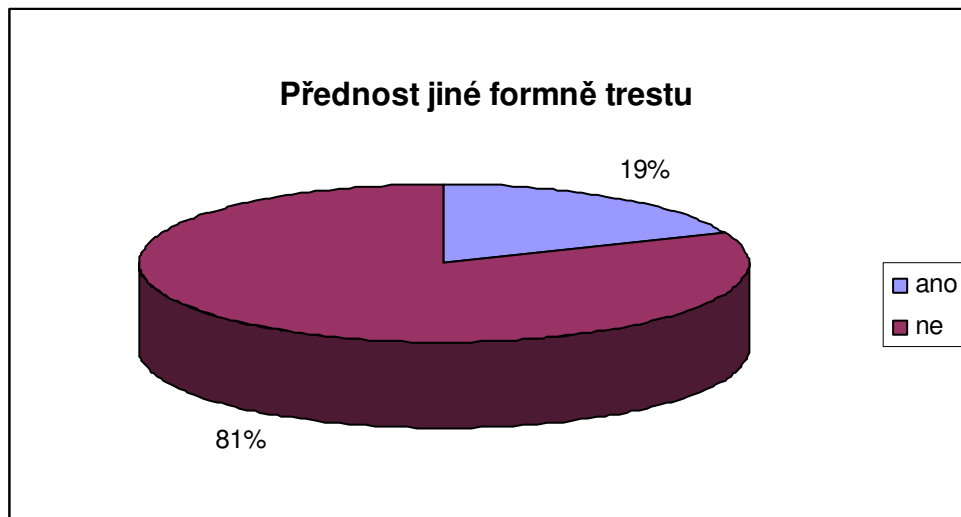

Obrázek 8

6.3 Sociální aspekty trestu

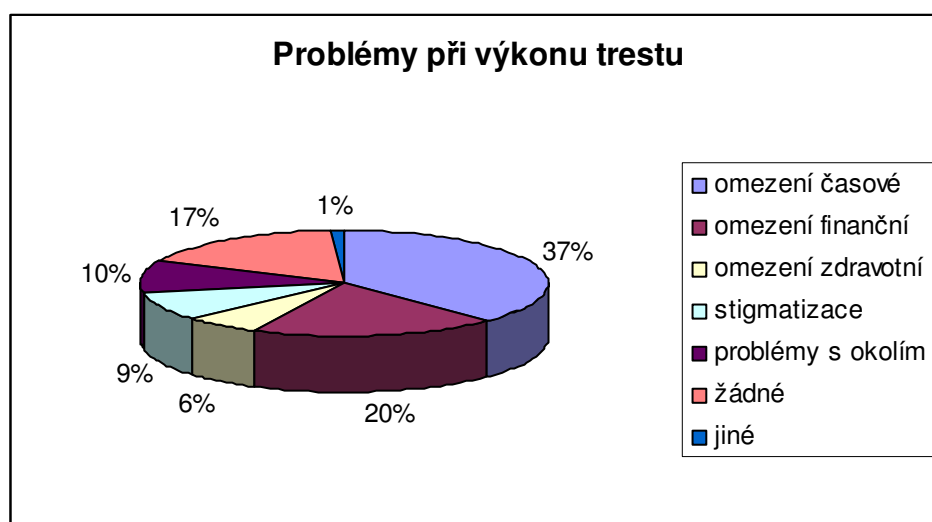
48 respondentů (81 %) uvedlo, že by nedalo přednost jiné formě trestu. 11 respondentů (19 %) uvedlo, že by dalo přednost jiné formě trestu. Z toho – 3 respondenti ze skupiny muži nad 18 let by raději podmíněný trest odnětí svobody a 1 respondent ze skupiny muži nad 18 let by raději peněžitý trest. Ostatní, kteří by měli raději jinou formu potrestání, nevedli jakou.

Zajímavostí u této otázky je skupina mladistvých. Všichni mladiství se shodli, že by dali přednost jiné formě trestu.

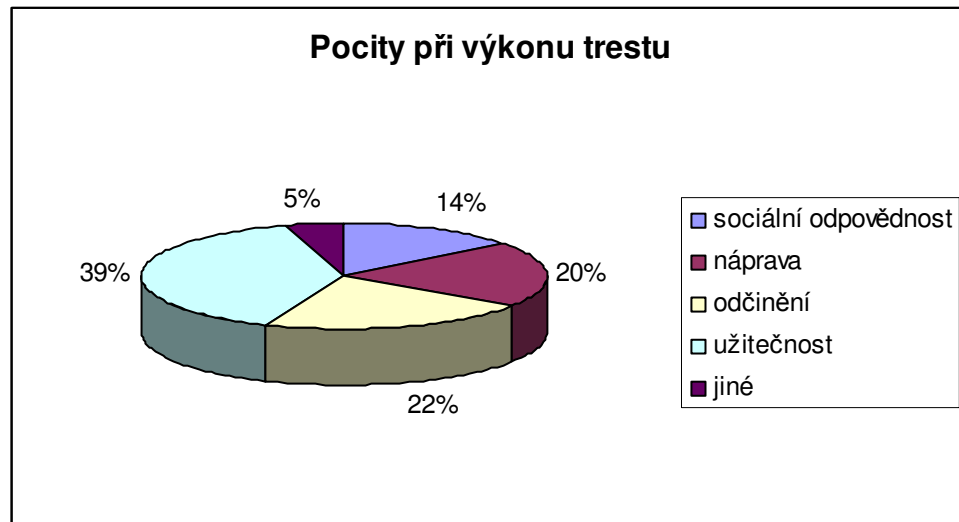
Obrázek 9

Na otázku problémů při výkonu trestu obecně prospěšných prací odpovědělo 31 respondentů (37 %), že byli omezeni časově. 16 respondentů (20 %) uvedlo omezení finanční. 14 respondentů (17 %) uvedlo, že neměli žádné problémy. 8 respondentů (10 %) sdělilo, že měli problémy s okolím (se zaměstnavatelem, s kolegy). 7 respondentů (9 %) mělo problémy se stigmatizací. 5 respondentů (6 %) mělo omezení zdravotní. 1 respondentka uvedla, že měla při výkonu trestu problémy s drogami.

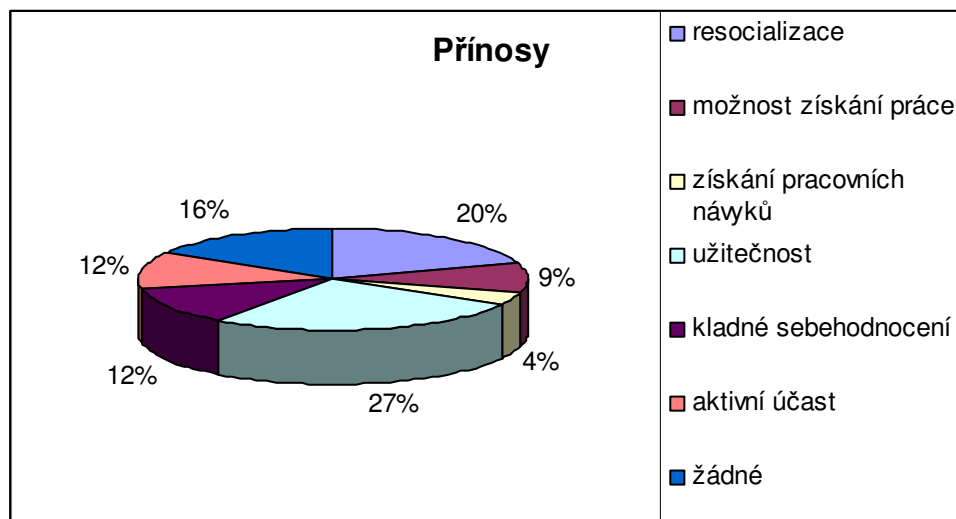
Obrázek 10

25 respondentů (39 %) uvedlo, že při výkonu trestu pociťovali užitečnost. 14 respondentů (22 %) při výkonu trestu pociťovalo odčinění. 13 respondentů (20 %) pociťovalo při výkonu trestu nápravu. 9 respondentů (14 %) pociťovalo při výkonu trestu sociální odpovědnost. A 3 respondenti (5 %) uvedli jinou možnost – 1 uvedl ztrátu času, 1 sdělil, že jeho pocity byly smíšené, 1 uvedl, že neměl pocity žádné.

Obrázek 11

Nejčastějším přínosem, který respondenti uvedli, je užitečnost, což byl názor 20 respondentů (27 %). 15 respondentů (20 %) uvedlo resocializaci. 12 respondentů (16 %) neshledalo žádné. 9 respondentů (12 %) uvedlo jako přínos kladné sebehodnocení. 9 respondentů (12 %) uvedlo aktivní účast. 7 respondentů (9 %) uvedli možnost získání práce. 3 respondenti (4 %) uvedlo získání pracovních návyků.

Obrázek 12

Pro hodnocení činnosti úředníka Probační a mediační služby nebyl graf vytvářen. Neboť všichni dotázaní byli spokojeni (100 %).

54 odsouzených (95 %) nemělo žádné návrhy, v čem by jim mohl být probační úředník nápomocen. 3 odsouzení (5 %) sdělili, že jim probační úředník mohl pomoci – 1x pomoc se závislostí, 1x hlídání dětí, 1x zajít na kafe.

6.4 Shrnutí výsledků výzkumu a doporučení pro praxi

Výzkumný projekt byl zaměřen na otázky spojené s odsouzeným a jeho výkonem trestu obecně prospěšných prací.

Výzkum odpověděl na výzkumné otázky:

- **Struktura osob, kterým je trest obecně prospěšných prací ukládán** – trest obecně prospěšných prací je ukládán převážně mužům nad 18 let. Odsouzení (ženy i muži) jsou většinou svobodní a bezdětní. Více než polovina z nich je bez stálého zaměstnání. Skloubit výkon trestu obecně prospěšných prací se stálým zaměstnáním a rodinným životem je velmi náročné, výzkum ukázal strukturu odsouzených, pro kterou je tento trest nejvhodnější.

- **Dojem odsouzených, že trest obecně prospěšných prací je pro ně vhodný** – velká většina odsouzených se shodla na tom, že by nedala přednost jiné formě potrestání. Tedy trest obecně prospěšných prací je pro ně vhodný. Velmi kladný výsledek pro hodnocení práce policie, státního zastupitelství, soudu a probačních pracovníků. A zároveň velký předpoklad k tomu, že trest bude úspěšně vykonán.
- **Problémy při výkonu trestu** – nejčastěji označovali odsouzení časové omezení. Což je pochopitelné, neboť trest vykonávají ve svém volném čase. Proto je vždy nutné zvážit, zda uvedený trest je vhodný např. pro pracující na směny nebo dojíždějící do zaměstnání, kteří svůj volný čas vyplňují cestou do zaměstnání. Druhý nejčastější důvod je finanční omezení, odsouzení vykonávají tuto práci zdarma. Proto není vhodné ukládat tento trest za trestný čin zanedbání povinné výživy, neboť rodič, který má dluh na výživném, by měl veškerý možný čas věnovat placené práci. Na třetím místě byla skupina odsouzených, kteří uvedli, že se nesečkali s žádnými problémy. Za tuto skutečnost jistě vděčí výborné spolupráci s probačním úředníkem a vhodně zvolené organizaci, kde byl trest vykonáván. Na dalším místě byly totiž uvedeny problémy s okolím (se zaměstnavatelem, kolegy). Problém může samozřejmě souviset s pracovní morálkou odsouzeného. Je však třeba také zvážit důvod stigmatizace (umístila se jako problém další v pořadí), v tomto případě je řešením důkladná informovanost poskytovatele práce, jeho pracovníků a také veřejnosti (o jaký trest se jedná, za jaké trestné činy je trest ukládán). Jde o pochopení, že se to může týkat každého z nás, např. způsobit dopravní nehodu nebo jiný nedbalostní trestný čin, by z nás nemělo udělat “kriminálního“. Na předposledním místě bylo uvedeno jako problém zdravotní omezení. S tímto problémem bychom se již do budoucna neměli setkat, neboť již každý další trest obecně prospěšných prací bude předjednan a obviněný bude mít možnost svůj zdravotní stav uvést a doložit jako důvod pro neuložení tohoto trestu. Jako poslední byl uveden důvod jiný, který nebyl uveden v nabídce, a to byly drogy.
- **Pocity při výkonu trestu** – nejčastěji uváděli odsouzení, že jejich pocit při výkonu trestu je užitečnost. Tady bych ráda zmínila příklad zlínského poskytovatele práce Dětské centrum Burešov. Někteří z odsouzených se tam stále vracejí i po vykonání trestu jako dobrovolníci. Další nejčastěji uváděný pocit bylo odčinění, kdy vrací

odsouzení společnosti, jejíž normy porušili, dluh formou svých schopností. Následuje pocit nápravy, což je dobrý výsledek účelu trestu s předpokladem, že již odsouzený nebude v trestné činnosti dál pokračovat. Na předposledním místě byla sociální odpovědnost, což je také dobrý dílčí výsledek k odpovědnosti ke společnosti. Jiné pocity byly uváděny po jednom - ztráta času, smíšené pocity a žádné.

- **Pozitiva, která výkon trestu přináší** – nejčastěji byla uváděna užitečnost, stejně jako u pocitů při výkonu trestu. Na dalším místě uváděli odsouzení nejčastěji resocializaci. Začlenění do společnosti je velmi dobrým výsledkem a zase předpokladem k nepokračování v další trestné činnosti. Jako další v pořadí se umístila skupina odsouzených, kteří neměli žádné pozitivní přínosy. Následovala skupina, která uvedla kladné sebehodnocení, což je velmi důležité pro další bezproblémové působení ve společnosti. Stejný počet odsouzených uvedl aktivní účast. Pro názornost bych uvedla příklad odsouzené na mateřské dovolené, která trest obecně prospěšných prací vykonala v mateřské škole kde vedla výuku angličtiny pro děti. Odsouzená i ředitelka mateřské školy byly s výkonem tohoto trestu velmi spokojeny a navázaly další spolupráci. Jedná se tedy o příklad, který se vztahuje i k další skupině pozitiv, konkrétně jde o možnost získat práci. Jako poslední z pozitiv je uvedeno získání pracovních návyků, tedy další podskupina získání sociálních dovedností.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit pohled odsouzeného na jím vykonávaný trest obecně prospěšných prací, shrnout dostupné teoretické poznatky a rozšíření je o data získaná popisným výzkumem se závěrečnou sumarizací všech relevantních poznatků z dané oblasti.

Na základě dotazníkového šetření byl vytvořen závěr, že alternativní trest obecně prospěšných prací odsouzení převážně posuzují pozitivně. Všichni kladně hodnotí spolupráci s Probační a mediační službou, která vychází ze součinnosti dvou profesí sociální práce a práva. Vyváženým propojením obou profesí se vytváří multi-disciplinární profese v systému trestní justice. Kvalitní práce s odsouzeným se tedy vyplácí. Odsouzení získávají motivaci k vedení řádného života. Do budoucna to může znamenat menší počet odsouzených, méně trestných činů a méně obětí trestných činů.

Tato práce zjišťuje, že alternativní druh trestu, konkrétně trest obecně prospěšných prací, je tedy výhodný, ovšem pouze pro určitou skupinu odsouzených. Proto je důležité důsledně dodržet zákonný postup a trest obecně prospěšných prací předjednat. Není pochyb, že se jedná o náročný trest. Je potřeba mu vyhradit spoustu času, je potřeba mít pochopení společnosti, je potřeba být způsobilý k výkonu tohoto trestu. Pak přinese svá pozitiva.

Získaná data z tohoto výzkumného projektu dávají prostor k dalšímu zamyšlení. v oblasti předjednání a následné úspěšnosti ve vykonatelnosti trestu. V současné době stále ještě běží tresty obecně prospěšných prací, které nebyly předjednány, proto by mohly výsledek počtu přeměněných trestů zkreslit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace:

- [1] ČERNÍKOVÁ, V. a kol. *Sociální ochrana – terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-138-0
- [2] DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociální znalost*. Praha: Karolinum, 2002, ISBN 80-7184-141-2.
- [3] DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN a kol. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: SPJ – Institut pro probaci a mediaci, 2001.
- [4] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, ISBN 80-85931-79-6
- [5] HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- [6] HENDRYCH, D a kol. *Právníkový slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. ISBN 80-7179-740-5
- [7] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [8] JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0
- [9] LATA, J. *Účel a smysl trestu*. 1.vyd. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007. ISBN 978-80-86920-24-5
- [10] MATOUŠEK, O., a kol. *Základy sociální práce*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- [11] MATOUŠEK, O., a kol. *Sociální práce v praxi..* Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- [12] PŘESLIČKOVÁ, H., GAJDOŠ, R., KURTINA, M. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Informativní brožura pro obce, nevládní

organizace a účastníky trestního řízení. 1. vyd. Praha : Český helsinský výbor, 2003. ISBN 80-86436-14-4.

[13] SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*.

Praha: C. H. Beck, 2000. 467 s. ISBN 80-7179-350-7.

[14] ŠTERN, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. (eds.) *Probace a mediace,*

možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

[15] VĚTROVEC, V., NEDOROST, L. a kol. *Zákon o mediaci a probaci-komentář*.

EUROLEX BOHEMIA, Praha, 2002, ISBN 80-86432-32-7.

[16] ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v

justici (SPJ), 2003. ISBN 80-902998-1-4.

Elektronické zdroje:

[17] Poskytovatelé pracovních míst. [cit. 20.3.2011] URL: <<https://www.pmscr.cz/poskytovatele-verejne/LID=2629&SID=710#/2629>>.

[18] www.spj.cz

[19] Reforma justice. [cit. 18.3.2011] URL: <<http://reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik-obcene-o-trestnim-zakoniku.html>>.

[20] Statistika. [cit. 16.3.2011]. URL: <http://cslav.justice.cz/portal/page/portal/cslav_public_statistiky>.

Právní předpisy:

[21] Listina základní lidských práv a svobod

[22] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

[23] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění

[24] Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, v platném znění

[25] Instrukce č. 1/2002 MS, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní,

krajské a vrchní soudy, v platném znění

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
Min. spravedlnosti	Ministerstvo spravedlnosti
např.	například
§	paragraf
popř.	popřípadě
Sb.	sbírky
tr. zákoník	trestní zákoník
tzv.	takzvané

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1	33
Obrázek 2	34
Obrázek 3	34
Obrázek 4	35
Obrázek 5	35
Obrázek 6	36
Obrázek 7	36
Obrázek 8	37
Obrázek 9	38
Obrázek 10	38
Obrázek 11	39
Obrázek 12	40

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled uložených trestů obecně prospěšných prací v ČR.....	18
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

Příloha P II: Výsledky dotazníkového šetření

Příloha P III: Informační leták Probační a mediační služby ČR

Příloha P IV: Usnesení o nařízení výkonu trestu

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení respondenti,

pro svou bakalářskou práci na téma: „Pohled odsouzeného na trest obecně prospěšných prací“ si Vás dovoluji požádat o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Veškeré Vámi uvedené údaje jsou zcela anonymní a budou použity výhradně pro účely této práce.

Odpovědi, se kterými se ztotožníte, prosím zaškrtněte.

Děkuji za spolupráci

Eva Synková

D O T A Z N Í K

1. Pohlaví:

- muž
- žena

2. Věk:

- do 18 let
- nad 18 let

3. Jste:

- svobodný/svobodná
- ženatý/vdaná

4. Máte vyživovací povinnost?

- ano
- ne
- pokud ano, uveďte kolik a ke komu.....

5. Máte stálé zaměstnání?

- student
- ano
- ne
- jiné.....

6. Jedná se v tomto případě o Vaše první odsouzení?

- ano
- ne

7. Vykonával/vykonávala jste už někdy trest obecně prospěšných prací?

- ano

ne

8. Byl Váš trest obecně prospěšných prací předjednán?

ano

ne

pokud ano, uveďte kým.....

9. Dal/dala byste přednost jiné formě potrestání?

ano

ne

pokud ano, uveďte které a z jakého důvodu.....

10. Se kterým z problémů jste se při výkonu trestu obecně prospěšných prací

setkal/setkala:

omezení časové

omezení finanční

omezení zdravotní

jiné omezení.....

stigmatizace

problémy s okolím (v organizaci se zaměstnavatelem, se zaměstnanci)

žádné

jiné.....

11. Vaše pocity při výkonu trestu obecně prospěšných prací:

sociální odpovědnost

náprava

odčinění

užitečnost

jiné.....

12. Jaké přínosy máte výkonem trestu obecně prospěšných prací?

resocializace

možnost získání práce

získání pracovních návyků

užitečnost

kladné sebehodnocení

aktivní účast

jiné.....

žádné

13. Jak hodnotíte činnost úřední Probační a mediační služby?

- jsem spokojen/spokojena
- nejsem spokojen/spokojena
- jinak.....

14. Máte nějaké další návrhy v čem Vám mohl být probační úředník nápomocen v průběhu výkonu trestu obecně prospěšných prací?

- ano
- ne
- pokud ano, uveďte jaké.....

PŘÍLOHA P II: VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

POHLED ODSOUZENÉHO NA TREST OBEČNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

(Dotazníkové šetření - leden - březen 2011)

Otázka		možnosti odpovědí	C	odpovědi dle kritérií (pohlaví a věk)			
1.	Pohlaví		31	žena		muž	
				8	23		
2.	Věk		31	do 18 l.	nad 18 l.	do 18 l.	nad 18 l.
				1	7	1	22
3.	Rodinný stav	svobodný/svobodná	21	1	6	1	13
		ženatý/vdaná	10		1		9
4.	Máte vyživovací povinnost?	ne	23	1	7	1	14
		ano	8				8
	Pokud ano, ke kolika osobám?					1 osoba 4x 2 osoby 3x	
5.	Máte stálé zaměstnání?	student	4		2		2
		ano	9	1	1		7
		ne	16		4	1	11
		jiné	2				2
6.	Jedná se v tomto případě o vaše první odsouzení?	ano	14	1	4		9
		ne	17		3	1	13
7.	Vykonával/a jste už někdy trest obecně prospěšných prací?	ano	8		1		7
		ne	23	1	6	1	15
8.	Byl Váš trest obecně prospěšných prací předjednán?	ano	15		4		11
		ne	16	1	3	1	11
	Pokud ano, kým?	PMS	0		4		7
9.	Dal/a by jste přednost jiné formě trestu?	ano	6	1		1	4
		Ne	25		7		18
	Pokud ano, uveďte jakému						4

*1 1x OSVČ, 1X brigáda

*2 Muži nad 18 let -
3xpodmínka, 1x peněžitý trest

10.	Se kterými z problémů jste se při výkonu trestu OPP setkal/a?	omezení časové	15		2		1	12
		omezení finanční	8		1			7
		omezení zdravotní	3	1	1			1
		jiné omezení	0					
		stigmatizace	2		1			1
		problémy s okolím (se zaměstnavatelem, s kolegy)	2					2
		žádné	7		2			5
		jiné	1					1
11.	Vaše pocity při výkonu trestu obecně prospěšných prací:	sociální odpovědnost	3	1	1			1
		náprava	6		2			4
		odčinění	7		2			5
		užitečnost	15		3		1	11
		jiné	3					3
12.	Jaké přínosy máte výkonem trestu obecně prospěšných prací?	resocializace	8		1			7
		možnost získání práce	3		1			2
		získání pracovních návyků	2		2			
		užitečnost	12		3			9
		kladné sebehodnocení	5	1				4
		aktivné účast	5		1		1	3
		jiné	0					
		žádné	5		1			4
13.	Jak hodnotíte činnost úředníka PaMS?	jsem spokojen/a	31	1	7		1	22
		nejsem spokojen/a	0					
		jinak	0					
14.	Máte nějaké další návrhy, v čem by vám mohl být probační úředník nápomocen v průběhu výkonu trestu OPP?	ano	3					3
		ne	28	1	7		1	19
	Pokud ano, uveďte jaké	1x, pomoc se závislostí, 1x hlídání dětí, 1x "zajít na kafe"						

*3 drogy

*4 1x ztráta času, 1x smýšlené, 1x žádné

**PŘÍLOHA P III: INFORMAČNÍ LETÁK PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ
SLUŽBY ČR**

Přináší větší šanci k nápravě bez nepříznivých dopadů, které s sebou přináší trest odnětí svobody.

Nejsou zpřetrhány moje sociální vazby a pozitivní návyky – zůstávám s rodinou, přáteli, nepřicházím o zaměstnání.

Díky následnému zahlázení odsouzení, které se provádí výmazem „odpracovaného“ trestného činu z rejstříku trestů, mám větší šanci uplatnit se na trhu práce.

VEŠKERÁ ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIÁČNÍ SLUŽBY ČR

JE BEZPLATNÁ.

Adresa našeho pracoviště:

PMS PROBAČNÍ A MEDIÁČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

OBECNĚ PROSPĚŠNĚ PRÁČE

Průvodce trestem OPP
pro klienty PMS ČR

Integrace pachatele
Participace poškozeného
Ochrana společnosti

Další informace o našich službách naleznete na internetové adrese: www.pmscr.cz

Co to jsou obecně prospěšné práce (OPP)

Alternativní trest, který může soud uložit v rozsahu 50 – 300 hodin (u dospělých) a 50 – 150 hodin (u mladistvých) za přečin, tj. nebalostní trestný čin a úmyslný trestný čin, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Soud rozhoduje o uložení trestu obecně prospěšných prací rozsudkem nebo trestním příkazem. Po tomto rozhodnutí vydává usnesení, kterým nařizuje výkon OPP a určuje konkrétní druh prací a místo jejich výkonu.

OPP je nutno odpracovat osobně, bezplatně, ve svém volném čase, nejpozději ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu.

OPP jsou vykonávány ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí.

Jakmile je trest vykonán, či bylo od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, hledí se na pachatele, kterému byl uložen, jako by nebyl odsouzen, tj. soud zahradí odsouzení (provádí se výmaz z rejstříku trestů).

Moje povinnosti související s výkonem trestu OPP

Vést řádný život a plnit přiměřená omezení či povinnosti, pokud je soud uložil.

Pokud je v rozsudku stanovena náhrada škody, hradit ji, a to například i formou splátkového kalendáře, sestaveného ve spolupráci s probačním úředníkem. Probační úředník poškozeného v souvislosti s náhradou škody oslovuje a nabízí mu spolupráci vedoucí k náhradě škody.

Spolupracovat s probačním úředníkem, tj. podílet se na přípravě podkladů pro soud, v průběhu výkonu trestu včas informovat o jakýchkoli změnách (pracovní neschopnost, změna bydliště, změny v zaměstnání, atd.), které by dlouhodobě bránily ve výkonu trestu OPP.

Co mám udělat po oznámení usnesení

Dostavit se do 14 dnů od oznámení usnesení, kterým soud rozhodne o druhu a místě výkonu trestu OPP, na středisko PMS v obvodu okresního soudu, v němž má být trest OPP vykonán. Projednat zde podmínky výkonu trestu OPP a poté se v termínu stanoveném probačním úředníkem dostavit na obecní úřad či instituci (organizaci), kde má být trest OPP vykonán. V organizaci dojednat termín zahájení výkonu trestu OPP a další okolnosti jeho výkonu (sepsání dohody o výkonu trestu OPP, poučení o bezpečnosti práce). Podílet se na vypracování harmonogramu výkonu trestu OPP a dodržovat jej.

Práce vykonávat ve stanovené kvalitě tak, aby byly dokončeny v termínu určeném při podepsání dohody s organizací.

Co mám udělat, když nemohu trest OPP dočasně vykonávat (nemoc, závažné osobní důvody)

Omluvit se telefonicky nebo osobně u příslušné organizace, kde je trest OPP vykonáván. Sjednat si termín, od kterého bude pokračovat výkon trestu OPP.

Dostavit se k probačnímu úředníkovi s dokladem o pracovní neschopnosti, popř. jiných dokladech o důvodech přerušení výkonu trestu a objasnit je.

Co se stane, když poruším podmínky výkonu trestu OPP

Nedodržím-li opakovaně a bez závažných důvodů stanovený harmonogram prací, práce nebude provedena v předem dohodnuté kvalitě apod., může být dohoda o provedení výkonu trestu OPP ze strany organizace vypovězena.

Pokud nebudu trest OPP řádně vykonávat a budu se jeho výkonu vyhýbat, může soud rozhodnout o přeměně neodpracovaného trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody i před vypršením zákonem stanovené roční lhůty pro výkon trestu OPP; přičemž každá neodpracovaná hodina se přeměňuje na jeden den odnětí svobody.

Výjimečně může soud ponechat trest OPP v platnosti nebo prodloužit dobu jeho výkonu a rozhodnout o uložení dalších povinností, např. stanovit dohled nebo uložit přiměřená omezení či povinnosti.

V řádně odůvodněných případech může soud rozhodnout o změně místa výkonu trestu OPP do jiné organizace.

Moje práva související s výkonem trestu OPP

Mohu se aktivním přístupem spolupodílet na určení organizace, pro kterou bude trest OPP vykonán. O místě výkonu trestu OPP však rozhoduje vždy soud na návrh probačního úředníka.

Mohu spolupracovat s příslušnou organizací na vytváření časového harmonogramu průběhu trestu OPP.

V případě neshod na určeném pracovišti mohu vyhledat probačního úředníka a ve spolupráci s ním vzniklou situaci řešit.

Mohu požádat o přerušeni / odloženi výkonu trestu OPP pro přechodné zhoršení zdravotního stavu (doloženého lékařskou zprávou), popř. také z jiných důležitých důvodů (např. závažných rodinných důvodů), v rozmezí stanoveném zákonem.

Co mi trest OPP přináší za výhody

Trest OPP mne nezabavuje svobody, ale vyžaduje ode mě aktivitu a ochotu podrobit se omezení v běžném životě.

PŘÍLOHA P IV: USNESENÍ O NAŘÍZENÍ VÝKONU TRESTU

2T 80/2005

U S N E S E N Í

Okresní soud ve Zlíně rozhodl dne [REDAKCE] v trestní věci odsouzeného [REDAKCE], nar. [REDAKCE], trvale bytem [REDAKCE], pro trestný čin podle § 231/1 trestního zákona, **t a k t o :**

Podle § 336 odst. 2 trestního řádu **vykoná** odsouzený [REDAKCE], gen. shora, **trest obecně prospěšných prací ve výměře 100 hodin** uložený mu trestním příkazem Okresního soudu ve Zlíně ze dne [REDAKCE] č.j. [REDAKCE] v organizaci **TJ Slovan Vesec, Česká 374, 463 12 Liberec XXV.**

O d ů v o d n ě n í :

Trestním příkazem Okresního soudu ve Zlíně ze dne [REDAKCE] č.j. [REDAKCE] [REDAKCE] byl obviněný [REDAKCE] uznán vinným trestným činem omezování osobní svobody podle § 231/1 trestního zákona č. 140/1961 Sb. a byl mu uložen trest obecně prospěšných prací v trvání 100 hodin.

Podle § 335 trestního řádu odsouzený vykonává trest obecně prospěšných prací v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí.

Podle § 336 odst. 2 trestního řádu o druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací rozhodne okresní soud, který trest obecně prospěšných prací uložil.

Podle § 336 odst. 3 trestního řádu je odsouzený povinen dostavit se **do 14 dnů** od doručení tohoto usnesení na **Středisko Probační a mediační služby ČR v Liberci, Dr. E. Beneše 585/26** a projednat zde podmínky výkonu těchto prací. Rovněž je odsouzený povinen dostavit se v den stanovený probačním úředníkem pověřeným kontrolou nad výkonem tohoto trestu do **TJ Slovan Vesec, Česká 374, Liberec XXV** za účelem nástupu výkonu trestu.

Nesplní-li odsouzený povinnosti stanovené mu v § 336 odst. 3 trestního řádu, nebo bez vážného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest nebo jinak maří výkon tohoto trestu, probační úředník pověřený kontrolou nad výkonem tohoto trestu nebo jeho prostřednictvím obecní úřad nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, tuto skutečnost bezodkladně sdělí soudu, který výkon tohoto trestu nařídil. Rovněž soudu bez odkladu sdělí, kdy odsouzený uložený trest obecně prospěšných prací vykonal.

Podle § 65 odst. 1 trestního zákoníku je odsouzený povinen vykonat obecně prospěšné práce osobně a bezplatně ve svém volném čase, nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Podle odst. 2 tohoto zákonného ustanovení jestliže odsouzený během výkonu tohoto trestu nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody.

Na pachatele, kterému byl uložen trest obecně prospěšných prací, se hledí, jakoby nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán (§ 65 odst. 4 trestního zákoníku).

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení není stížnost přípustná.

Okresní soud ve Zlíně
dne 08.02.2010

Eva Synková
vyšší soudní úřednice